№ 90 ՉՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 11

1892

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 11 № 90

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիւրակի և տօնի օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են խորքանիշիր բառին 2 կոպէկ.

Օգոստոսի 12-ին, չորեքշաբթի օր, առաւօտեան 10 ժամին Թիֆլիսի կաթօլիկաց ս. Համբարձման եկեղեցում (կաթօլիչեսկայա փողոց) պիտի կատարվի հոգեհանգիստ ի յիշատակ Բագուի հիւպատոս ՀԵՍՄԲԵՐԻ, որը վախճանվել է Բագու քաղաքում խօլէրայից: Յայտարարելով այդ մասին, Թիֆլիսի ֆրանսիական հիւպատոսը խնդրում է ֆրանսիական կօլօնիային և հանգուցեալի յիշատակը յարգողներին, ներկայ լինել հոգեհանգստին: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պաշտօնական տեղեկութիւններ խօլէրայի մասին. Նամակ Քութայիսից. Նամակ Երևանից. Նամակ Գօրու գաւառից. Նամակ Մեծ-Ղարաքլիսայից. Նամակ Արդուինից. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ֆրանսիա. Գերմանիա.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՕԼԷՐԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

—

Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցում օգոստոսի 7-ին առաւօտեան կային խօլէրայով հիւանդներ 13 հոգի. օրվայ ընթացքում աւելացել է 1, մեռել է 1 հոգի. օգոստոսի 8-ին առաւօտեան կային 13 հիւանդներ:

Զինուորական հիւանդանոցում օգոստոսի 7-ին առաւօտեան կային խօլէրայով հիւանդներ 13 հոգի. օրվայ ընթացքում աւելացել են 4, մեռել է 1 հոգի. օգոստոսի 8-ին առաւօտեան կային 34 հոգի:

Միքայէլեան և զինուորական հիւանդանոցներից դուրս օգոստոսի 7-ին հիւանդացել են 2, մեռել է 1 հոգի:

—

Թիֆլիսի գաւառապետը հաղորդում է օգոստոսի 7-ից, որ գաւառում խօլէրայով հիւանդացողներ եղել են հետևեալ գիւղերում. Սարթաճալա գիւղում հիւանդացել է 1, Բէրթուբանի գ. հիւանդացել է 1, Ախալսօփելի գ. հիւանդացել են 3, մեռել են 2, Պատարձէուլի գ. հիւանդացել են 12, մեռել են 2, Սագարէջօ գ. հիւանդացել են 4, մեռել են 2, Մալխազօվկ գ. հիւանդացել են 6, մեռել են 3, Դիղօմ գ. մեռել է 1, Նօրիօ գ. հիւանդացել է 1, Նամորէվանի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Դուրնուկ գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Սամադլօի մօտ հիւանդացել է 1, Մարաբդա գ. հիւանդացել են 10, մեռել են 4, առողջացել է 1, կօտիշ գ. մեռել է 1 հոգի:

—

Ախալքալաքի գաւառապետը հաղորդում է օգոստոսի 7-ից, որ օգոստոսի 5-ին և 6-ին Արագվա գիւղում հիւանդացել է 1, Խասալի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Խէրթվիսի գ. հիւանդացել են 3, առողջացել են 8, Կօնդուրի գ. հիւանդացել են 3, Կօրխ գ. հիւանդացել են 5, Օրջա գ. հիւանդացել են 5 հոգի: Ընդամենը հիւանդներ կային քաղաքում 1, գաւառում 56 հոգի:

—

Գօրու գաւառապետը հաղորդում է օգոստոսի 4-ից, 5-ից և 6-ից, որ կրկին հիւանդացել են. Գօրի քաղաքում հիւանդացել են 8, մեռել են 6. Բօրժօմում հիւանդացել են 3, մեռել են 3, Խցիսի գ. հիւանդացել է 1, Բուխի գ. հիւանդացել են 39, մեռել են 18, Կարալէթ գ. հիւանդացել է 1, Կիրբալի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Պատարա-Մէջվրիսխէվի գ. հիւանդացել է 1, Դիդի-Մէջվրիսխէվի գ. հիւանդացել են 3, մեռել են 2, Կասպի գ. հիւանդացել են 4, Կրխիսխէվի գ. հիւանդացել են 2, մեռել է 1. Սուրամում հիւանդացել են 3, մեռել են 3, Բրէթի գ. հիւանդացել են 10, մեռել են 4, Խօլէբի գ. հիւանդացել են 4, մեռել են 2, Սամցէվրիսի գ. հիւանդացել են 13, մեռել են 7, Սանէբլի գ. հիւանդացել են 16, մեռել են 6, Կէխիջվարի գ. հիւանդացել են 16, մեռել են 4, Ջօվրէթի գ. հիւանդացել են 3, մեռել են 3, Ջգուդէրի գ. հիւանդացել են 4, մեռել են 2, Կինխվիսի գ. հիւանդացել են 2, մեռել են 2, Վարիանի գ. հիւանդացել են 18, մեռել են 14, Գրակալի գ. հիւանդացել են 2 հոգի:

Միխայլօվօ կայարանում հիւանդացել է ախտահանիչ կամերայի բանուոր Կարաման Ցիգօրաձէ, որն ուղարկված է Գօրու բարակը:

—

Սղնախի գաւառապետը հաղորդում է օգոստոսի 5-ից, որ Խիրսի գ. մեռել է 1, Բօդբիսխէվի գ. մեռել է 1, Օբակալի գիւղամասում հիւանդացել է 1 հոգի:

Սղնախի գաւառական բժիշկը հաղորդում է, որ Լագօդեխում հիւանդութեան սկզբից մինչև օգոստոսի 6-ը հիւանդացել են 19, մեռել են 15, մնացել են 4 հիւանդներ: Բոլոր հիւանդների մասին հոգ են տանում զինուորական բժիշկները:

—

Բօրչալուի գաւառապետը հաղորդում է, որ Վերին-Օրուղման գ. խօլէրա է երևացել, որից մեռել են 3 հոգի:

—

Դուշէթի գաւառապետը հաղորդում է, որ Զօլսի գ. յուլիսի 25-ից մինչև 31-ը կրկին հիւանդացել են 7, մեռել են 3, առողջացել են 2, մնացել են 2. Ցիլկանի գ. (յուլիսի 27-ից մինչև օգոստոսի 1-ը) հիւանդներ մնացել էին 24, մեռել են 3, առողջացել են 12, մնացել են 9. Անանուր գ. յուլիսի 29-ին հիւանդացել է 1, մեռել է 1 հոգի:

Դուշէթի գաւառի Սամէբա գիւղի բնակիչները, աչքի առջև ունենալով որ Սամէբայի տօնին մեծ բազմութեան գալու պատճառով կարող են խօլէրա բերել իրանց գիւղը, դիմեցին նահանգապետին խնդրելով արգելել այդ տօնը և ճանապարհները փակել ուխտաւորների համար:

—

Բագուի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 6-ին Բագւում մեռել է 1, առողջացել է 1, մնացել են 11, զինուորական հիւանդանոցում 25, նահանգում, բացի երեք գաւառներից, որոնք տեղեկութիւններ չեն հասցրել, հիւանդացել են 54, մեռել են 34, առողջացել են 13, մնացել են 29 հոգի:

—

Քութայիսի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 6-ին Քութայիսում հիւանդացել են 2, մեռել են 3, մնացել են 5. Նահանգում հիւանդացել են 2, առողջացել են 3, մնացել են 19 հոգի:

—

Ելիսաւետպոլի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 6-ին Ելիսաւետպօլ քաղաքում հիւանդներ չը կային. Նահանգում հիւանդացել են 111, առողջացել են 77, մեռել են 61, մնացել են 122 հոգի:

—

Դաղստանի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 6-ին Շուրայում առողջացել են 2, շրջանում հիւանդացել են 470, մեռել են 229, առողջացել 249. մնացել են հիւանդներ՝ Շուրայում 15, շրջանում 1755 հոգի:

—

Ստավրօպօլի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 6-ին Ստավրօպօլում նոր հիւանդներ չեն եղել. առաջվայ հիւանդացողներից մեռել է 1, Նահանգում հիւանդացել են 390, մեռել են 303, առողջացել են 251 հոգի:

—

Երևանի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 5-ին Երևանում հիւանդացել են 55, մեռել են 45, առողջացել են 9, մնացել են 187. Նահանգում հիւանդացել են 285, մեռել են 255, առողջացել են 88, մնացել են 74 հոգի:

—

Ղարսի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 5-ին և 6-ին Ղարսում հիւանդացել են 6, մեռել են 3, մնացել են 4 հոգի:

—

Զաքաթալի շրջանի գլխաւորը հաղորդում է, որ օգոստոսի 6-ին շրջանում հիւանդացել են 21, առողջացել են 2, մեռել են 7, մնացել 56 հոգի:

—

Բագուի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 7-ին Բագւում առողջացել է 1, մնացել են հիւանդներ 10, զինուորական հիւանդանոցում կային 25, նահանգում հիւանդացել են 87, մեռել են 59, առողջացել են 21, մնացել են 64 հոգի:

—

Դաղստանի զինուորական նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 7-ին Շուրայում հիւանդացել է 1, մնացել են 16, շրջանում հիւանդացել են 418, մեռել են 156, առողջացել են 213, մնացել են 1804 հոգի:

—

Ելիսաւետպօլի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 7-ին նահանգում հիւանդացել են 73, առողջացել են 23, մեռել են 46, մնացել են 126 հոգի:

—

Քութայիսի զինուորական նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 7-ին Քութայիսում հիւանդացել են 6, մեռել են 2, մնացել են 9, նահանգում հիւանդացել են 9, մեռել են 4, մնացել են 24 հոգի:

—

Երևանի նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 6-ին Երևանում հիւանդացել են 57, մեռել են 46, առողջացել են 14, մնացել են 184, նահանգում հիւանդացել են 161, մեռել են 78, առողջացել են 9, մնացել են 848 հոգի:

—

Ղարսի զինուորական նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 7-ին Ղարսում հիւանդացել են 4, մեռել են 2, մնացել են 6. Շօրագեալի գաւառամասում հիւանդացել են օգոստոսի 6-ին և 7-ին 86, առողջացել են 38, մեռել են 36, մնացել են 68 հոգի:

—

Ստավրօպօլի նահանգապետը հաղորդում է, որ նահանգում հիւանդացել են 168, մեռել են 63, առողջացել են 98 հոգի:

—

Զաքաթալի շրջանի գլխաւորը հաղորդում է, որ շրջանում հիւանդացել են 40, առողջացել են 5, մեռել են 33, մնացել են 67 հոգի:

—

Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցում օգոստոսի 8-ին կային խօլէրայով հիւանդներ 9 տղամարդիկ և չորս կանայք. օրվայ ընթացքում դուրս է գնացել հիւանդանոցից 1 տղամարդ՝ Մանուկօվ և փոխադրված է մէկ ուրիշ բաժանմունք 1 տղամարդ՝ Եսակունին, մնացել են 7 տղամարդ և 4 կանայք: Օգոստոսի 9-ին հիւանդանոցն է բերված 4-րդ քաղաքամասից ձիաքաշ երկաթուղու ծառայող Դաւիթ Սափարօվ, դուրս են գնացել հիւանդանոցից 2 տղամարդիկ՝ Սուամիձէ և Մայէր, որը փոխադրված է խելագարների բաժանմունքում, մեռել է 1 տղամարդ, Մճէդլօվ, մնացել են 5 տղամարդիկ և 4 կանայք:

—

Զինուորական հիւանդանոցում օգոստոսի 7-ին կային 31, աւելացել են 4, որոնցից մեռել է 1 հոգի: Օգոստոսի 8-ին Նօվօ-Տրօյցկ գիւղից հիւանդանոց է բերվել 1, առողջացել են 6. Օգոստոսի 9-ին կային 29 տղամարդիկ:

Օգոստոսի 9-ին պարսից հիւանդանոցն է բերվել Ղարայազից 1 հոգի, մնացել է 1 հոգի: Օգոստոսի 9-ին կար 1 հիւանդ:

Մետեխի բանտի հիւանդանոցում 1 հիւանդ կալանաւոր առողջացաւ:

Օգոստոսի 7-ին հիւանդացել է և 10-ին գիշերը մեռել է 9-դ քաղաքա. 1 հոգի: Օգոստոսի 9-ին մեռել է 5-դ քաղաքա. Ալէքսանդր Առաքելեանց: Օգոստոսի 8-ին մեռել են 9-դ քաղաքա. Ալէքսանդր Կօրիձէ և օգոստոսի 9-ին զինուորական հիւանդանոցում՝ Յովսէփ Ալիւթինօվ:

Ախալքալաքի գաւառում հիւանդացել են 15, առողջացել են 8, մեռել են 7 հոգի:

Սղնախի գաւառում հիւանդացել են 30, մեռել են 7 հոգի: Շուլավէրում հիւանդացել են 9, մեռել է 1, մնացել են 8, որոնց թւում և ֆէլդշէր: Լագօդեխում հիւանդացել են 7, մեռել են 3 հոգի:

Թիֆլիսի գաւառում,—Ավճալայում հիւանդացել է 1, Սագարէջօյում հիւանդացել են 3, մեռել են 3, Ախալսօփելում մեռել է 1 հոգի:

Դուշէթի գաւառում օգոստոսի 1-ից մինչև 6 հիւանդացել են 25, մեռել են 21 հոգի, առողջացել են 5 հոգի:

Ախալցխայի գաւառում օգոստոսի 1-ից մինչև 4 հիւանդացել են 38, մեռել են 12, առողջացել են 8 հոգի:

Գօրու գաւառում մեռել են 8, առողջացել են 15, նոր հիւանդացողներ չեն եղել օգոստոսի 9-ին:

Օգոստոսի 8-ին Միխայլօվօ կայարանում հիւանդացել է 1 հոգի և ուղարկվեց գէմիեան բարակը և օգոստոսի 9-ին բնակարանում հիւանդացաւ 1 կին:

ՆԱՄԱԿ ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ

—

Օգոստոսի 4-ին

Մեր նորընտիր քաղաքագլուխը և ոստիկանապետը շատ եռանդոտ կերպով գործում են քաղաքը խօլէրայից ազատելու համար: Ոստիկանապետը ամենևին հանգստութիւն չունի. ամբողջ օրը նա ոտքի վրա է: Նա ամեն րօպէ վազում է ժամանակաւոր հիւանդանոց նայելու համար թէ ինչպէս են խնամում հիւանդներին. որտեղ հիւանդութեան մի դէպք է պատահում, նա անմիջապէս այնտեղ է յայտնվում և զգուշացնում է հիւանդի շրջապատողներին, որ լաւ ուշադրութիւն դարձնեն հիւանդի վրա, որպէս զի ուրիշներն էլ չը վարակվեն: Նմանապէս առանձին շնորհակալութեան արժանի է մեր աւագ-քահանայ, տէր Դաւիթ Եարալեանց: Չը նայելով որ նա ինքն փոքր ինչ տկար է, բայց անձամբ շրջում է ունեւորների տները՝ չքաւորների համար փող ժողովելու նպատակով: Ահա մի ամիս է որ տէր-հայրը քարոզներ է խօսում ժողովրդին: Որովհետև Քութայիսի հայերը շատ թոյլ են հայերէնի մէջ, տէր-հայրը ստիպված է վրացերէն քարոզել: Քարոզներում նրա յայտնած մտքերը ուշադրութեան արժանի են թէ իրանց լօգիկայով և թէ մատչելի ձևերով: «Դուք պէտք է օգնէք աղքատներին խօլէրայի ժամանակ, ասում է հայր Դաւիթը իր քարոզներում, որպէս զի ինքներդ չընկնէք փորձանքի մէջ... Ի՞նչ կանէիք, եթէ ձեր շքեղ տան կողքին մի աղքատի խրճիթում հրդեհ պատահէր. չէ որ ձեր տունը կրակից ազատելու համար պէտք է շուտափոյթ օգնութեան հասնէք աղքատի տան, որպէս զի կրակն այնտեղից ձեր կողմը չանցնէ ու ձեր տունն էլ չայրէ: Ուրեմն չը կարծէք, որ խօլէրայի ժամանակ աղքատներին օգնութիւն տալով, դուք ողորմութիւն էք անում նրանց, ոչ. նրանց օգնելով դուք ձեզ էք ազատում վտանգից...»

Այդ գեղեցիկ քարոզների իմաստը կատարեապէս ճիշդ է և ժամանակակից քաղաքակրթական գիտութեան տեսակէտից՝ ընկերակցական ոգի, փոխադարձ օգնութիւն և հասարակական ինքնօգնութիւն, որը հիմք է կազմում քրիստոնէական եղբայրսիրական գաղափարի, հիմք է կազմում և ժամանակակից ընկերակցական վարդապետութեան: Եթէ մեր բոլոր հոգևորականները մտաւորապէս զարգացած մարդիկ լինէին, նրանք կը տեսնէին որ աւետարանի և ժամանակակից գիտութեան մէջ կատարեալ ներդաշնակութիւն է տիրում, որ քրիստոնէութիւնը նոյնն է քարոզում, ինչ որ քարոզում են այժմեան սօցիալական (հասարակական) գիտութիւնները: Աւետարանը, բուն քրիստոնէութիւնը մի սքանչելի վերանորոգիչ վարդապետութիւն է, որը ժամանակակից մարդկային գիտութեան հետ ձեռք ձեռքի տուած կարող է ընթանալ: Իսկ դա չէ նշանակում քրիստոնեայ լինել՝ աւետարանի իմաստը ամենևին չը կատարել, նոյն իսկ այդ իմաստին հակառակ գործել, բայց միայն եկեղեցական արտաքին ձևերն ու ծէսերը կատարել՝ եկեղեցու դռները համբուրել, պատկերների առջև մոմեր վառել, մաղթանքներ ու Թափօրներ սարքել,—իսկ եղբայրսիրութիւն, փոխադարձ օգնութիւն, մարդավայել կեանք, ինքօգնութիւն, մարդկային բոլոր արժանաւորութիւններն ու առաքինութիւնները բանի տեղ չը դնել… Դա քրիստոնէութիւն չէ, դա կռապաշտութիւն է… Կենսական միջոցները Փոթթյիսում սաստիկ թանգ են, որովհետև գիւղերից խօլերայից վախենալով այլ ևս քաղաք չեն գալիս: Մեր քաղաքումն էլ հիմնեցին ճրի թէյարան, բայց դեռ ևս քիչերն են յաճախում այդ հիմնարկութիւնը:

***

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Օգոստոսի 4-ին

Նամակս գրում եմ ծանր և ճնշող տպաւորութեան տակ: Խօլերան իր համաճարակին արդէն սկսել է. որ կողմ նայում ես՝ մահ է տիրում. մի կողմից հիւանդներին են տանում հիւանդանոց, միւս կողմից դիակները տանում են թաղելու, երրորդ կողմը վազվզում են բժշկի տանից, մի ուրիշ կողմ դեղերը ձեռքին շտապում են օգնութեան: Երևանում խօլերային առաջին դէպքը սկսւեց յուլիսի 22-ից. այդ ժամանակ մեռնողների թիւը շատ աննշան էր. օրական մէկը կամ երկուսը, իսկ այժմ աւելի է լինում: Մեծ մասամբ մեռնում են Թուրքերը:

Բնութեան արհաւիրքի առաջ, ամենքը, առանց ազգութեան և կրօնի խտրութեան, միացել են, և միացել են ընդհանուր աղետի, մարդկութեան ընդհանուր արհաւիրքի դէմ կռուելու: Բայց, ստրաբաղդաբար, այդ կռիւը միմիայն աղօթքներով է շարունակւում. գիտութեան զէնքով զինւող մեզանում շատ քիչերն են. առողջական կանոններ չեն պահում, մաքրութեան վրա շատ քիչ են ուշադրութիւն դարձնում: Թէև քաղաքը, համեմատած առաջվայ հետ, այժմ փոքր ի շատէ մաքրված է, բայց հիւանդներից և նրանց պատաթուրութիւններից հեռու չեն պահում իրանց, դեզինֆէկցիա շատ քիչերն են անում, իսկ Թուրքերը բոլի դեզինֆէկցիայի մասին գաղափար չունեն. նրանք իրանց մեռածներին հին ձևով, լուացում և ձեռքերի վրա են տանում Թաղում. հիւանդներին Երևանում ծածուկ պահում են, և նրանց պատաթուրութիւնները չեն մաքրահանում, այս պատճառով էլ մեռածների 80% Թուրքեր են և նրանց Թաղերում աւելի շատ հիւանդներ կան:

Թէև այժմ չը կայ նախկին կեղտոտութիւնը, քարվանսարաների աղտոտութիւնները, բայց դրանց փոխարէն պակասում են բժիշկներ. այժմեան մեր երեք բժիշկները ամբողջ օր կառքից չեն իջնում, գիշերները քուն չունեն, բայց և այնպէս էլի չեն հասնում հիւանդներին: Հացթուխները խօմ նորից սկսել են իրանց կամայականութիւնը. հաց Թխել չեն ուզում. ամսիս 1—3 քաղաքի մեծ մասը քաղցած էր: Երէկ, ամսիս 2-ին, Երևանի պ. նահանգապետը, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Դարաչիչագից եկաւ այստեղ: Այդ իր գալուստով կարգադրել էր, որ Դարաչիչագից կառքերը գան և իրաւունք էր տուել տեղիս պ. ոստիկանապետին առաջարկել հացթուխներին հացը Թոնիրքի համար անպակաս անել, հակառակ դէպքում բանտարկել նրանց և առաջարկել քաղաքից նրանց աքսորելու: Ահա այս գաւառի կարգադրութեան շնորհիւ այժմ թէ հացը շատ է և թէ կառքերը կան: Այս գաւառի կարգադրութեան հետ միասին մխիթարական է տեղիս հայ երիտասարդների մի խմբի վաճառականների նուէրներով ու օգնութեամբ բացած ճրի թէյարանները. մէկը ս. Պօղոս-Պետրոս և միւսը ս. Յովհաննէս եկեղեցիների գաւիթներում, ուր օրական 500-ից աւելի մարդիկ ստանում են թէյ, իսկ շատ աղքատ ընտանիքներ՝ թէյ և շաքար:

Որքան պ. նահանգապետի այստեղ գալուց ժողովուրդը խրախուսւեց և ոգի առաւ, այնքան ևս ժողովուրդը անբաւական է քաղաքագլուխ պ. Գեղամեանից, որը դաւային սպառնալով հրաժարվել քաղաքագլխի պաշտօնից, եթէ նա 20,000 ր. չը դնի ուպրավայի անմիջական կարգադրութեան տակ և այդպիսով սատանալով այդ իրաւունքը, ահա քանի օր է գնացել է Դարաչիչագ:

Ս. Տ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԳՕՐՈՒ ԳԱՒԱՌԻՑ

Յուլիսի 23-ին

Այս նամակը գրում եմ Ծրոմի գիւղից, որը գտնվում է Միխայլովօ կայարանից 12—13 վերստ հեռաւորութեան վրա: Ահա 6 օր է, որ խօլերան մուտք է գործել և այս կողմերը, և արդէն տարածվել է 6—7 գիւղերում: Այդ բոլոր գիւղերում թէ մահվան դէպքեր են եղել և թէ այս րոպէիս հիւանդներ կան: Երէկ այստեղ էր Ցխինվալի բժիշկ Ցխակարօվ, որն այցելեց այդ բոլոր գիւղերը և յուսահատ վերադարձաւ էր Ցխինվալ: Գիւղում ոչ դեղեր կան, ոչ էլ ամենատարրական հասկացողութիւն՝ թէ ինչպէս պէտք է վարվել խօլերայի ժամանակ: Այստեղի իշխաններից մէջ, իշխան Լ. Ցիցիանօվ ուզում է հեռագրել Թիֆլիսի պ. նահանգապետին, բայց կարծ է արդեօք օգնել նահանգապետը և ինչպէս: Ֆիլօքսերայի պարտիայի մի մասը այստեղ է և մենք օգնեցինք, որքան կարող էինք թէ դեղերով (մեզ մօտ էլ շատ քիչ կայ) թէ խրատներով: Այստեղի վրացի քահանան այսօր մտադիր է քարոզ խօսել եկեղեցում, բարոյապէս այժ տալ ժողովրդին՝ իսկ իշխանը, որ Պարիզումն է ուսումն աւարտել և մի շատ համակրելի երիտասարդ է, մտադիր է այստեղի պատուաւոր գիւղացիներից մի սանիտարական փոքրիկ խումբ կազմել և գործել:

Սակայն ինչ պէտք է անեն միւս գիւղերը… Միակ միջոցը, մեր կարծիքով, այն է, որ որքան կարելի է շուտ և որքան կարելի է շատ ֆելդշերներ ուղարկվեն գիւղերը: Գոնէ երկու մօտակայ գիւղերի համար մի ֆելդշեր:

Աւրամի Ֆիլօքսերայի պարտիայի մի մասը մինչև այսօր այս գիւղերումն էր գործում. հասկանալի է, որ սրանից յետոյ այլ ևս չէ կարելի մեզ այստեղ գործել, չէ կարելի համդիստ սրտով վազերի արմատները քննել այստեղ, որտեղ օրեկան մի քանի մարդ է մեռնում խօլերայից: Մեր ժողովուրդը անւանում է մեզ «վազերի բժիշկներ.» այժմ այդ ժողովուրդը այլ ևս վազերի բժիշկներ չէ ուզում՝—նա «խօլերայի բժիշկ է ուզում, խօլերայի:»

Ծ.

ՆԱՄԱԿ ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ

Յուլիսի 15-ին

Ամսիս 12-ին գաւառապետը այցելելով մեր գիւղը, նրա առաջին գործն եղաւ հեռացնել պաշտօնից մեր տանուտէրին, որը Նոյեան տապանից մնացած, ըստ ամենայնի անհամապատասխան, անընդունակ մի մարդ էր, որի ընտրութեան բոթաբեր լուրը իր ժամանակին հաղորդել էինք «Մշակում». ինչ նախատեսել էինք, այն և կատարվեց. նրա երկու տարուց աւելի կառավարութեան ժամանակ, հասարակութիւնը շատ բան կորցրեց. հիմնեց ինչ որ ցանել էր: Գաւառապետի խելացի կարգադրութիւնը ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց: Մինչև իսկ նրանք, որոնք ամեն անխնելի միջոցներով նպաստեցին նրա ընտրութեան, նրանք նոյնպէս շատ շուտով հասկացան որ չարաչար կերպով սխալված են: Բայց արդէն ուշ էր: Տանուտէրի անձնափոխանորդ Արաքելեան, որին յանձնվեց պաշտօնավարութիւնը, վստահելի անձնաւորութիւն է, և մենք կատարեալ իրաւունք ունենք, որպէս աւելի զարգացած մարդուց, սպասել որ իր խոհուն, անաչառ կառավարութեամբ ընդհանուր յարգանքի կարժանանայ:

Նախապաշտպանողական միջոցներ են ձեռք առնված խօլերայի դէմ մաքառելու. հասարակութեան հաշւով, նահանգապետի կարգադրութեամբ, գիւղի կենտրոնից հեռու, նպատակայարմար շինութեան մէջ դրված են արդէն 5 մահճակալներ. Աստուած տայ անգործադրելի մնան. ձեռք են բերված ախտահանիչ դեղեր: Դժբաղդաբար հէնց այն ժամանակ, երբ մեզ աւելի բժիշկներ էին հարկաւոր, միանգամից զրկվեցանք այդ բժիշկներից՝ զօրքի հեռանալով: Մտածողներ կան յատուկ բժիշկ հրաւիրել անհրաժեշտ դէպքում. բայց մենք դժուարանում ենք հաւատալ: Ժողովրդական աղէտների ժամանակ, հարուստ դասակարգը լայն պէտք է բանայ իր քսակի բերանը, նոյն իսկ իր անձնական շահերի համար. յոյս դնել մեր ունևորների վրա, եթէ ոչ անհնարին, գէթ ամենադժուարին գործ է....

Միջոցներն են դիմում գիւղը մաքրելու. բայց բաւական չէ գլխաւոր փողոցների և յայտնի տեղերի մաքրութիւնը. խուլ անկիւնները, աներևոյթ տեղերը մնում են ապականութեան մէջ. ահա որտեղից կարող է ահռելի խօլերան աննարգել կերպով մուտք գործել մեր սիրուն, կոկիկ բնակարանները:

Ղարաքիլիսեցի

ՆԱՄԱԿ ԱՐԴՈՒԻՆԻՑ

Յուլիսի 25-ին

Մի շատ տարօրինակ երևոյթ, որ նկատվում է Արդուինում, այն արտօնութիւնն է, որով տեղիս տաճիկները օգտվում են, ինչպէս իրանց սուլթանների ժամանակ: Երբ ռուսները, կաթոլիկ և լուսաւորչական հայերն ունեն իրանց առանձին գերեզմանատները, քաղաքից շատ թէ փոքր հեռու, տաճիկները թաղում են իրանց ննջեցեալներին, որտեղ իրանց քէֆն է ուզում՝ այգիում, ճանապարհի կողքին, իրանց տան առաջ և այլն:

Զարմանալի է, որ տեղիս իշխանութիւնը չէ արգելում մինչև այժմ այս Թրքական շատ վատ սովորութիւնը: Մանաւանդ այժմ, երբ անկոչ հիւր խօլերան սպառնում է ամեն տեղ և աշխատում են զինաւորվել նրա դէմ նոյնպէս օդի մաքրութիւնով, տաճիկները Արդուինում փարակում են օդը իրանց ննջեցեալների դիակներով, որոնք շատ խոր չեն թաղվում: Անշուշտ հարկաւոր է վերջ դնել տաճիկների այս արտօնութեանը, նշանակել նրանց համար առանձին գերեզմանատուն և կարգադրել, որ թաղեն ննջեցեալներին ոչ պակաս 3—4 արշին խորութեամբ:

Բժ. Ա. Միրիմանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Բօրժօմ, օգոստոսի 2-ին

«Արձագանք» լրագրի պ. խմբագիրը և նրա սիրելի աշխատակից կնեազ Կ. Բէհբուէթօվ, բաւական չը համարելով թերթի միակ պաշտպան՝ զրպարտութիւնը, այժմ նոյն իսկ ինսինուացիների են դիմում: Օրինակ, խմբագիրը ասում է իր թերթի 87-րդ համարում, որ ես 30 օրից յետ եմ պատասխանել «Պեստալօցցի» վերնագրով հաշւառոր յօդուածին, մինչդեռ ես պատասխանել եմ «Արձագանքի» 82-րդ համարում տպված խմբագրական յօդուածին, որ ստացվել է Բօրժօմ յուլիսի 18-ին, և 20-ին եղել է նրա պատասխանը: Ուրեմն ինչպէս է պատահել, որ երկու օրը 30 է շինում: Եւ ահա այդ պաչաւոր տողերը, որ «Արձագանքի» բաժանորդները սովոր են ամենայն համբերութեամբ ամբողջ տարին կարդալու, հիմք բռնելով ինձ անւանում է անգրագէտ և զարմանում, որ դօկտոր Շիշմանեանի տաղանդից մեզ ժառանգութիւն չէ հասել: Ես երբեք և ոչ մի բանի մէջ կարօտութիւն չեմ ունեցել ժառանգութեան սպասելու, և ոչինչ նախանձ չէ շարժվել իմ մէջ, որ ինքը ստացել է իր անհերից, և մօտ ազգականներից…

Ոչ մի բան ինձ չէր կարող այն հաճոյքը պատճառել քան «Արձագանքի» 87-րդ համարում արպված հետևեալ տողերը. «երբեք ոչ մի գրութիւն մեզ վերայ այնքան անախորժ տպաւորութիւն չէ գործել որքան Մէլիք-Ադամեանցի գրութիւնը:» Ես իմ նպատակիս հասած եմ համարում. վէրքը անբժշկելի է, ինչպէս որ անբժշկելի պիտի մնան պատգամաւորի ընտրութեան վէրքերը…

Կնեազ Կ. Բէհբուէթօվ նմանվում է այն աշխղին, որի երգերը վերջացած լինելով ընկնում է «նէյնիմ նէյնիմի» մէջ. խեղճը անդադար կրկնում են ձեռք է (տես «Արձագանքի» համար 88), «ծրագիր, քարաձուխ, 400 ր., հաշուապահ»: Երանի թէ իմանայի ինչ է ուզում ասել այդ պարոնը: Եթէ տեսչի ծրագրի համար է, նա ինչ պիտի հասկանայ, քանի որ տեսուչը իր գործերը զեկուցանում է հոգաբարձութեան հայերէն լեզուով, իսկ ինքը մի խօսք անգամ չէ հասկանում հայերէն և հոգաբարձական նիստերում բոլոր ժամանակը ուրիշ լեզուով է խօսում, և սրախօսութեամբ ժամանակ անցուցանում: Դպրոցի կառավարիչը փորձից օգտվելով և շահաւէտ համարելով վառարանները յարմարացնել քարածուխի, իր գրութեամբ խնդրում է հոգալու դրա մասին: Հոգաբարձութիւնը յանձնում է պ. Յակոբ Տէր-Յովհաննիսեանին: Եթէ դուք, պարոն, անյարմար էիք համարում, ինչու չէիք խօսում հարցը քննելիս:

Ձեր բոլոր գործերը այդպէս են. լուռ մնալ դիտմամբ գործը քննելու ժամանակ և անձնական հաշիւ ունենալու ժամանակը երևան գալ: Բայց վերջապէս ձեր նպատակը ոչ քարածուխն է և ոչ հաշուապահի 400 ր., այլ դուք այլ և այլ միջոցներով կամենում էք չօշափել այն մարդկանց պատիւը, որոնք գնահատել գիտեն, որ գլխելով Թողնեն և հեռանան դպրոցից, ինչպէս մի քանիսը հեռացան, որպէս զի ասպարէզը մնայ ձեզ. միջոցները նշանակութիւն չունեն. ձեր նպատակն է ծառայել տասնեակ տարիներով ազգային հիմնարկութիւնների մէջ, և հրէշաւոր զրպարտութիւններ անել. չէ, ձեզ այսուհետև չի աջողվի այդ, և ապագայ մօտիկ ընտրութիւնը իր դատավճիռը կը տանէ:

Հոգաբարձութիւնը պէտք ունէր և փնտռում էր մի հաշուապահ՝ պարզելու խառնված հաշիւները. ես յայտնեցի, որ կայ մէկը, որը մի ժամանակ եղբարց Ծովեանօվների առևտրական տան հաշուապահ էր: Հոգաբարձութիւնը հրաւիրելով նրան նիստի և 600 ր. խոստանալով յանձնեց մատեանները պարզելու և սխալմունքը գտնելու: Երկու տարի չարչարելուց յետ նրան վարձատրեցին միայն 400 րուբլի տալով. ասացէք խնդրեմ, այս գործում ինչ յանցանք ունեմ. բայց նրանից առաջ դուք յանձնեցիք հաշիւները բանկի հաշուապահին, որ կխառ թողեց և հեռացաւ, նրանից յետոյ յանձնեցիք Գէւ-ր քահանայ Ադամեանցին և նա կարճ միջոցում պատրաստեց հաշիւը: Հոգաբարձութիւնը գոհ մնաց նրա շինած և պարզած հաշիւներից, և վարձատրեց 300 րուբլիով, վճռեց կայացնելով պահանջել մի քանի հոգաբարձուներից իրանց հաշուապահութեան ժամանակի անդուկից պակասած դրամը: Քաջութիւն ունեցէք հոգաբարձական վճռին կատարում տալ, եթէ հաւատի գիտէք, որ ձեր առաջարկած հայր հաշուապահի պարզած հաշիւները ճիշդ են…:

Յարգելի կնեազն ուզում է հաստատել, որ իր սրտին շատ մօտ են Ներսիսեան դպրոցի շահերը: Երանի որ հաւատայ: Միթէ դուք չէիք, որ «կրէդիտնի ընկերութիւնից» չիմանալով ինչպէս վրէժ առնել, անցեալ տարի յանիս ամսին աշխատեցիք հաւատացնել հոգաբարձութեանը, որ հարկաւոր է նոյն բանկի օբլիգացիաները անմիջապէս վաճառել, որովհետև պիտի ոչնչանան, և մի հրաշքով (մի ձայնով) կարողացաւ հոգաբարձութիւնը ձեր բարի զգացմունքով ներշնչված չահաւէտ առաջարկութիւնը մերժել…: Այն ժամանակ նոյն բանկի օբլիգացիաները արժէին 82 ր., իսկ այսօր 100 ր. արժեն: Ահա որպիսի վտանգից և կորստից ազատվեց դպրոցը և դուք գիտէք թէ ով էր դրա պատճառը և բողոքողը: Դալով պ. խմբագրի այն խօսքերին, որ կամենում է ինձ դասեր տալ, խորհուրդ կը տայի համեստութեան սահմանից դուրս չը գալ և ճանաչել իր տեղը: Ցհաս դատաստան ընդունակ կը լինի պատրաստել կնեազ Կ. Բէհբուէթօվի պէս աշակերտներ միայն, որի նմանը երանի հայոց հասարակութեան մէջ չը գտնվէր ոչ մէկը:

Ա. Մէլիք-Ադամեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Նոր-Բայազէտ, յուլիսի 26-ին

«Մշակի» № 81-ի մէջ տպված, Նոր-Բայազէտի հայոց դպրոցների հոգաբարձու Ս. Բասիլեանի ստորագրութեամբ գրած նամակում, ուր պ. Բասիլեան ի դիմաց տեղիս հայ դպրոցների հոգաբարձութեան շնորհակալութիւն է յայտնում սիրողների խմբին յիշեալ դպրոցների օգտին տուած ներկայացման վերաբերմամբ, կարդում ենք. «Կարգապահութիւնը շատ խիստ և խելացի էր.» Յետոյ շարունակում է. «Ունենալով ի նկատի որ սիրող-

ների խումբը մեծ նեղութիւն կրելով օգնեց մեր ուսումնարանին, հոգաբարձութիւնը պարտք է համարում սրանով յայտնել իր հրապարակական շնորհակալութիւնը բոլոր դերասանուհիներին, դերասաններին, կարգապահ պ. Մամիկոնեանին և ներկայացում գլուխ բերելու օգնողներին:»

Մենք չատ ցաւում ենք, որ ներկայացման «խիստ և խելացի» կարգապահութեան համար իր խնդակցութիւնն է յայտնում մի մարդ, որը հէնց ինքն առաջինը անկարգապահ եղաւ նոյն ներկայացման ժամանակ, իր 50 կոպէկանոց տոմսակով 2 ռուբլիանոց տեղը բռնելով և շնորհակալութիւն է յայտնում մի հոգաբարձութեան այնպիսի մի անձնաւորութեան բերանով, որը նոյն ներկայացման առաւօտեան մեր սիրողներից մէկին փողոցային հայհոյանքներ է տուել և աչխատել է նրան բռնի կերպով ուսումնարանի բակից դուրս վռնդել, ասելով. «Ձեզ ով է թոյլ տուել ինքնագլուխ մտնել ուսումնարանի դահլիճը և ներկայացում տալ:»

Զարմանալի է. ինչով բացատրել և ինչ անուն տալ հոգաբարձութեան այնպիսի վարմունքին: Արդեօք դա մի լրագրի դէպի հոգաբարձութիւնն ունեցած վստահութեան ի չար գործածելը չէ, որից օգտվելով հոգաբարձութիւնը, յանձին պ. Բաոխկեանի, այդ շնորհակալական նամակով ցանկանում է տարակուսանքի մէջ գնել հոգևոր բարձր իշխանութիւնը, որին սիրողների խումբը արդէն բողոքել է հոգաբարձու պ. Բաոխկեանի բռնակալ վարմունքի դէմ: Մենք չատ գոհ կը լինէինք հոգաբարձութիւնից, եթէ շնորհակալութեան փոխարէն, նա իր պարտքը միայն ճանաչէր:

Կարգապահ Ալեք. Մամիկոնեանց, սիրողներ՝ Վարդանուշ Աւետիքեանց, Գէորգ Սինանեան, Գէորգ Սարուխանեան, Երուանդ Ատովմեան, Միքայէլ Տէր-Մարտիրոսեանց, Արշակ Աւետիքեան, Արշամ Տէր-Խաչատրեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Խնդրում ենք «Մշակի» այն բոլոր բաժանորդներին, որոնք դեռ պարտ են մնում խմբագրութեանը, շուտով ուղարկել մեզ իրանց վրա մնացող ապառիկները:

—

Ախալքալաք գաւառի Կարզախ գիւղում, Մարտիրոս քահանայ Արովեանցի տանը ճաշկերոյթի ժամանակ հաւաքված 8 ռուբլի 20 կոպ., յօգուտ Ռաֆայէլ Պատկանեանի՝ ստացանք և միացնելով նոյն նպատակով մեզ մօտ մնացած 912 ր. 73 կ. գումարի հետ կունենանք այժմ 920 ռուբլի, 93 կոպէկ:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են որ այժմ այդ քաղաքում սաստիկ տարածված է մանուկների շրջանում ստամոքսային խանգարումն: Մրգեղէն ծախելը թէև արգելված է, բայց թուրքերի թաղում մրգերն այնու ամենայնիւ վաճառվում են:

—

Օգոստոսի 1-ին, ինչպէս մեզ գրում են Շուշուց, այդ քաղաքի դահլիճներից մինում Սաֆրազեան ամուսինները իրանց երկրորդ ներկայացում տուեցին: Խաղացին Շիլլերի «Աւազակներ» պիեսան և Մաղաթեանի «Կրոտ-կրոտ» վօդէվիլը: Ներկայացումը, ինչպէս գրում է մեր թղթակիցը՝ աջող անցաւ: Թատրոնը լի էր:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Խոլէրան աւելի էլ տարածվում է այստեղ, որովհետև տեղական թուրքերը, այդ խաւար, ազէտ, և մոլեռանդ տարրը՝ իրանց մեռելներին ծածկում են և գիշերով թաղում են իրանց տների բակերում: Վարակված դիակը դնում են հողի մէջ չատ աննշան խորութեամբ և ծածկում են հողով: Քաղաքի մէջտեղ թաղված այդ բազմաթիւ խոլէրային դիակները, պարզ բան է, որ աւելի էլ տարածում են խոլէրա, շուրջն ամեն բան վարակելով:

—

Մեզ գրում են հայ-կաթօլիկ ՇԱՀՆԱԶԱՐ գիւղից հետևեալը: «Նորընտիր իշխան Ալեքսանդր Օրբէլեան ընծայեց Շահնազար գիւղի հայ-կաթօլիկ ծխական ուսումնարանին 3 դեսեատին հող, որի վրա գիւղի քահանայ, հայր Սարգիս Եագխճեան, իր սեփական ծախսով շինեց մի ջրաղաց, որի եկամուտը յատկացրեց նոյն ուսումնարանին: Վանորոյ գիւղիս հասարակութիւնը իր խորին երախտագիտութիւնն է յայտնում թէ բարեգործ իշխանին և թէ քահանայ Եագխճեանին:»

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ լրագիրները հաղորդում են, որ այդ քաղաքում խոլէրայի ժամանակ հայերը ամենից սակաւ էին մեռնում: Պատճառն այն է, որ Աստրախանի հայերը կազմում են քաղաքի աւելի ինտելլիգենտ տարր և ի հարկէ խոլէրայի ժամանակ հասկացան թէ չը պէտք է ուտել հում բանջարեղէններ, մրգեր և այլն: Այն ինչ ադէտ, ռամիկ ժողովուրդը չէ հաւատում գիտութեանը և շարունակում է անզգոյշ կերպով ուտել մնացած կար կերակուրներ և խմել չեփված ջուր: Պարզ է, նոյնպէս, որ Աստրախանի հայերը աւելի հասկացող և ինտելլիգենտ ժողովուրդ լինելով, քան գիւղացի Երևանի ադէտ հայ ամբոխը, այդ վերջին քաղաքում մեռնողների տոկոսը չատ չատ է լինում: Երևանում տիրում է սաստիկ անմաքրութիւն, բացի սրանից հայ ժողովրդի ստորին դասը ադէտ, նախապաշարված, մոլեռանդ է և իր հասկացողութեամբ չատ քիչ է զանազանվում մահմետականներից: Այդպէս էլ մեր կովկասեան բոլոր գաւառներում: Գուցէ հիմա միայն կը սկըսեն հասկանալ, որ նոյն իսկ խոլէրայի դէմ պաշտպանվելու համար աւելորդ չէ գրագէտ լինել, աւելորդ չէ գրել կարդալ իմանալ, իսկ ադիտութիւնը և մոլեռանդութիւնը խոլէրայի ամենամեծ բարեկամներն են....

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 2-ին, Շուշուց 4—5 վերստ հեռաւորութեան վրա մի սոսկալի եղեռնագործութիւն է կատարվել. մորթել են չուշեցի մի հայ-բողոքական երիտասարդին: Թշնամի ձեռքն էլ են կտրել, բայց պարզ երևում է որ սպանութիւնը կողոպտելու նպատակով չէ կատարվել, այլ սպանել են թշնամութիւնից դրդված: Մարմինը կողոպտված չէ: Սպանողը, կամ սպանողները՝ անյայտ են:»

—

Պարսկաստանից եկողները պատմում են, որ Թավրիզում արդէն տիրում է խոլէրան և մեծ կոտորածներ է անում:

—

Վերջին ժամանակներս այնքան անթիւ անհամար թղթակցութիւններ ենք ստանում ամեն կողմերից, գլխաւորապէս խոլէրայի մասին, որ հնար չունենք տպագրել բոլոր թղթակցութիւնները: Բայց որպէս զի ամեն տեղից հաղորդած տեղեկութիւնները չը հնանան, մենք մեր ստացած նամակների մեծ մասից լուրեր ենք քաղում: Սակայն մեր թղթակիցներից ոմանք չեն նկատում թէ այդ լուրերը նոյն իսկ իրանց թղթակցութիւններից են քաղված և անդադար գիմում են մեզ նամակներով՝ հարցնելով թէ երբ պիտի տպենք իրանց թղթակցութիւնները: Միթէ պարոնները չեն տեսնում թէ մենք անդադար օգտվում ենք իրանց թղթակցութիւններից և նրանցից անթիւ լուրեր ենք քաղում, միչդ չունենալով թղթակցութիւններն ամբողջութեամբ տպագրելու:

—

ԴՈՒԲԱՅԻ մեր թղթակիցը գրում է մեզ օգոստոսի 5-ից, որ եղանակը Դուբայում և նրա շըրջակայքում փոխվել է և աշնանային է դարձել: Երեկոներն ու գիշերները նոյն իսկ ցուրտ է լինում:

—

ՇՈՒԼԱՎԵՐԻՑ մեզ գրում են որ բժիշկների և նահանգական սանիտարների նախագահի հրամանով թէյատունը Շուլավերում փակվեց: Այդ հրամանի պատճառաբանութիւնն այն է, որ թէյ խըմողները մեծ մասամբ ոչ թէ տեղացիք, շուլավերցիք են, այլ դարիբներ, որոնք այնքան են լցվում թէյատանը, որ իբր թէ վնաս կարող են առաջացնել Շուլավէր գիւղի բուն բնակիչների առողջութեան համար.... Կարծես թէ եթէ այդ խեղճերը թէյից զրկված մնան, այլ միայն հում ջուր խմեն և հաց էլ չը ստանան՝ աւելի մեծ վտանգ չէ սպառնում Շուլավէրին: Ահա խելացի կարգադրութիւն... Եւ երբ ինքն հասարակութիւնը ցոյց է տալիս մի բարի գործում սեփական գովելի նախաձեռնութիւն, մեր հասարակաց գործիչները անմիջապէս ջանում են ջլատել այդ ինիցիատիվը և ապա դարմանում են թէ մեր հասարակութիւնն առհասարակ զուրկ է միշտ ինքնուրոյն նախաձեռնական ոգուց:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ցեղիս վաճառականները սկսել են փակել խանութները, և ցաւալին այն է, որ խանութները փակելով իրանց տալիս են հարբեցողութեան: Այսօր այդպիսի հարբեցողներից չորսը միանգամից բռնվել և մեռել են: Խոլէրան սկսել է մեծ կոտորած անել Երևանի և Սուրմալուի գաւառներում:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Չը նայելով, որ Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը դրել է ընկերութեան տեղիս վարչութեան իրաւանց տակ 200 ր. դեզինֆեկցիայի և աղքատ ժողովրդին օգնելու համար, բայց տեղիս վարչութիւնը ոչինչ չէ շինում: Անդամներից երեքը բացակայ են, իսկ մնացածներն էլ խելի դրա վրա չեն մտածում: Գնա չեմ ասում, որ իրանց սեփական միջոցներից էլ ոչինչ օգնութիւն չեն հասցրել մինչև օրս: Լաւ չէր լինի, որ անօգնական Երևանի և Սուրմալուի չքաւոր գիւղացիներին դեզինֆեկցիական միջոցներ կամ ֆելդշէրներ ուղարկէին:»

—

Շաբաթ օր, օգոստոսի 8-ին, տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի Հաւլաբար թաղի ձրի ճաշարանի բացումը: Բացման առիթով թէ շաբաթ օրը և թէ յաջորդ կիրակի մաղթանքներ կատարվեցան ռուս և հայ հոգևորականութեան ձեռքով: Բացման ներկայ էին Թիֆլիսի քաղաքագլուխը, ոստիկանապետը և մի խումբ հանդիսականներ: Ճաշարանը գետեղված է Հաւլաբարի մէյդանի մօտ գտնվող մի ընդարձակ դահլիճում, որն այդ նպատակի համար նորոգված է: Դահլիճի մէջտեղը դրված է երկար սեղան՝ այստեղ ճաշողների համար. իսկ կերակուրի մեծ մասը տանում են տները աղքատ ընտանիքները, որոնք ստացել են տոմսակներ: Դահլիճի մի կողմում շինված է խոհանոցը, բաւական մաքուր և վայելուչ կերպով: Առաջին օրը ճաշարանից կերակուր ստացան մօտ 150 հոգի, իսկ երկրորդ օրը աւելի քան 200 հոգի: Մտադրութիւն կայ ճաշողների թիւը 300-ի հասցնել: Աղքատները կերակրի հետ ստանում են հաց ևս, իսկ ճաշարանում ճաշողները բացի դրանից՝ մի քիչ գինի, եփ տուած ջրով: Հաւլաբարի ճաշարանը բացված է հասարակական փողերով, որոնք հանգանակված են քաղաքային վարչութեան մէջ՝ յօգուտ աղքատների: Անկասկած, ճաշարանը մեծ օգնութիւն ցոյց կը տայ այդ ահագին թաղի բազմաթիւ աղքատներին, ուստի և շնորհակալութեան արժանի են այն բոլոր անձինք, որոնք նպաստել են ճաշարանի բացման:

—

Ստացանք Կ. Պօլսում, ներկայ 1892 թւին տըպագրած «Գեղագրութեան տետրակ», որը կազմել է հայ դպրոցների և ընտանիքների համար Խ. Թահղաճեան: Տետրակի մէջ կան, բացի հայերէնից, և ֆրանսերէն օրինակներ ու տառեր: Չենք կարող չը նկատել, որ հեղինակը «Գեղագրութեան» այդ տետրակի մէջ ցոյց է տուել մեծ հմտութիւն և ճաշակ. չատ օրինակներ և տառեր գծագրված են վերին աստիճանի գեղեցիկ կերպով և մեծ ճաշակով:

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալ նկատառութիւնը. «Թիֆլիսի 5-րդ քաղաքամասի Գրեադնայա կոչված փողոցի վրա՝ Բաղատուրօվի տանը մաքրութեան կողմից անտանելի վիճակի մէջ է: Այդ տան ցանկապատի յետևը դարձել է մի աղբանոց, որտեղ թափվում են սատկած կենդանիներ և ամեն տեսակ անմաքրութիւններ: Մի քանի անգամ հարևանները սանիտարների ուշադրութիւնն են հրաւիրել, բայց անհետևանք: Ինչու ոչ պօլիցիան և ոչ սանիտարական մասնախումբը ուշադրութիւն չեն դարձնում: Կամ գուցէ կարծում են, որ Գրեադնայա կոչված (կեղտոտ) փողոցը միշտ կեղտոտ պիտի մնայ, քանի որ անունը Գ ր ե ա զ ն ա յ ա է»:

—

Թիֆլիսի «Կրուժօկը», ինչպէս հաղորդում են տեղական լրագիրները, մտադրութիւն ունի բանալու մեր քաղաքում մի նոր ձրի ճաշարան:

—

Մեզ հաղորդում են, որ մինչև այժմ էլ դէպքեր են պատահում, որ Թիֆլիսի ժողովուրդը ծածկում է խոլէրայով հիւանդներին այն պատճառով, թէ եթէ հիւանդանոց տանեն՝ կը սպանեն, կը թունաւորեն... վերջապէս, այդ վայրենի ենթադրութիւններին վերջ պիտի լինի թէ ոչ: Եւ չեն տեսնում այդ անտեղի կասկածների հերոսները, որ թագցրած հիւանդները, զուրկ մնալով բժշկի օգնութիւնից, մեռնում են, երբեմն ողբալի վիճակում... Ե՞րբ պատահեց որ նկուղներում և մութ անկիւններում թագցրած հիւանդը առողջանայ, հարցնում ենք մենք այդպէս անողներին...

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Որովհետև ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահ Կարնօի նախագահական լիազօրութիւնները շուտով վերջանալու մօտ են, ֆրանսիական լրագիրները արդէն սկսել են խօսել նրա յաջորդի ընտրութեան մասին: «Figaro» լրագիրը այն կարծիքն է յայտնում, թէ պէտք է ոչնչացնել Ֆրանսիայում նախագահական պաշտօնը, որովհետև դա մի անօգուտ և աննպատակ պաշտօն է: Սահմանադրութիւնը—ասում է լրագիրը—բոլորովին աննշան դեր է տալիս նախագահին: Միայն մինիստրական վաւերացումն է ույժ տալիս նախագահի ստորագրութեանը: Այդ պատճառով նրա իրաւունքը՝ զինւորական ույժը իր տրամադրութեան տակ ունենալ, քաղաքական և զինւորական պաշտօնեաներ նշանակել, երևակայելի է: Նախագահը կարող է արձակել պատգամաւորների ժողովը միայն սենատի համաձայնութեամբ: Վերոյիշեալ լրագիրն ասում է, թէ որովհետև նախագահը նրա համար է միայն, որ մի քանի յանցաւորներին ներումն չնորհէ, դեսպաններին ընդունէ, բնակվէ ձմեռը Ելիսեան պալատում և Ֆօնտենբլօում ամառը, տարեկան 1,200,000 ֆրանկ ռոճիկ ստանայ, այդ պատճառով էլ նախագահ հարկաւոր չէ: Լրագիրը կարծում է, որ աւելի լաւ կը լինէր մինիստր-նախագահին տալ հանրապետութեան նախագահի այժմեան իրաւունքները կամ իւրաքանչիւր տարի, որպէս Շվէյցարիայում, նախագահ ընտրել: «Եթէ Ֆրանսիան անպատճառ ցանկանում է նախագահի պաշտօնը պահպանել, այն ժամանակ Կարնօ այնու ամենայնիւ աւելի լաւ է, քան մի ուրիշը:»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Գերմանական կառավարութիւնը զիտաւորութիւն ունի 50 միլիօն մարկի կրէդիտ խնդրել րէյխստագից զինւորական ծախսերի համար: Այդ նոր ծանրութիւնը չատ է յուսահատեցնում գերմանացիներին: «Nord. Allg. Zeitung» լրագիրը յայտարարում է, որ եթէ այդ ծախսը վերջինն է լինելու, պէտք է դրա հետ հաշտվել, բայց եթէ այդ ծախսից յետոյ ուրիշ ծախսեր ևս կը պահանջվեն, այն ժամանակ աւելի լաւ է, որ եւրոպական հարցը որ և է լուծում ստանայ: Գերմանական մի ուրիշ լրագիր հաշւելով թէ զինուորված խաղաղութիւնը վերջին քանի տարվայ ընթացքում որքան ծախս է նստել Գերմանիային, ասում է, թէ անկարելի է այդ խաղը կրկին քանի տարի շարունակել. «կամ պէտք է մանկանալ, կամ պատերազմել:»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խոլէրան յայտնվել է և Հերցեգօվինայում միայն այն զանազանութեամբ, որ այնտեղ այդ հիւանդութեանը զոհ են գնում ոչ թէ մարդիկ, այլ թռչունները, թէ տնային և թէ վայրենի: Խոլէրան արագութեամբ տարածվում է նոյնպէս և Դալմացիայում և Կրօացիայում: Բժիշկների հետազօտութիւնից երևում է, որ երբ արծիւները և այլ գիշատիչ թռչունները ուտում էին խոլէրայով մեռած թռչունների միսը, իրանք ևս վարակվում էին խոլէրայով և չուտով մեռնում էին:

***

Պարիզի քաղաքային բոլոր դպրոցներում ուսումնարանական նոր տարուց բոլոր աշակերտները պարտաւոր են մարմնամարզական վարժութիւններ կատարել ազատ օդում: Այդ նպատակով աշակերտները շաբաթն երկու անգամ կը կատարեն այդ վարժութիւնները փորձված օֆիցերների և վարժապետների ղեկավարութեամբ:

***

Կարմրուկով հիւանդացողների թիւը Լօնդօնում հասնում է 2786 թւին, իսկ տիֆով և բկացաւով հիւանդների հետ միասին—3142-ին: Հիւանդանոցներում տեղեր չը կան ընդունելու այդքան հիւանդներին:

***

Վիէննայում վերջին ժամանակներս մի քանի սպանութիւններ են կատարվել կողոպտելու նպատակով և ոստիկանութիւնը չէ կարողացել գտնել յանցաւորներին: Պարլամենտում մինչև անգամ պատգամաւորներից մէկը հարցապնդում է արել այդ առիթով և ասել է որ Վիէննայի ոստիկանութիւնը անընդունակ է և իր կոչման բարձրութեան վրա չէ կանգնած: Իսկ այժմ այսպիսի մի ծիծաղելի դէպք է եղել: Վիէննայի պօլիցիան խնդրել է Պարիզի ոստիկանութեանը՝ գտնել և կալանաւորել Պարիզում թագնված մի յանցաւորին: Պարիզի պօլիցիան երկու ամսից յետոյ հաղորդեց Վիէննայի ոստիկանութեանը, որ նրա ուզած յանցաւորը Վիէննայից չէ հեռացել, այլ ապրում է Վիէննայի արուարձանում, № 56 տան մէջ:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 օգոստոսի: Պետերբուրգում օգոստոսի 5-ին և 6-ին հիւանդացան 63, առողջա-

ցան 28, մնաան 17. գասատում օգոստոսի 4-ին և 5-ին հիւանդացան 71.—«Гражданинъ» լրագիրը լսել է, որ Թիֆլիզում կառավարութիւնը աշխատում է մեր կառավարութեան ժամանակ բացատրութիւն այն պատճառների, որոնք առիթ են տալիս սուլթանին ունենալ ...։ Ստամբուլում «С. Пет. Вѣд.» լրագիրը լսել է, որ այս օրերս սպառնում է ... Զինաստանի կարևոր կենտրոններում ... հիւանդութիւն ... և Ռուսաստանի ... գտնւում է դեռևս ... Պետերբուրգում։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՈՐՕԴ, 8 օգոստոսի. Այսօր հանքային ... ջրերով ... է երկաթուղու ... և նաւերի բժշկական քննութիւնը։ Սկսած է թէյի մեծ վաճառում։ Ձմեռը նոր վաճառում դանդաղ է գնում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 օգոստոսի. Այսօր բացվում է Պետերբուրգում միջազգային երկաթուղային կոնգրեսը։—Պետերբուրգում օգոստոսի 6-ին և 7-ին հիւանդացան 92, մեռան 13, առողջացան 5։

ԲԵՌԼԻՆ, 8 օգոստոսի. Գերմանիայում ... 90 տուն. 400 ընտանիք մնացին անտուն. հիւանդանոցներում պառկած են 200 հիւանդ ... էրանց ... ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 օգոստոսի. Օգոստոսի 7-ին և 8-ին Պետերբուրգում հիւանդացան 74, մեռան 22, առողջացան 39. Նաւահանգիստ մինչև օգոստոսի 6-ը նորից հիւանդացան 3, մեռան 8։—Երէկ «Ակնատեանների ժողովարանում, երկաթուղային միջազգային կոնգրէսի բացման ժամանակ» հաղորդեցին ... երկաթուղային ... Ռուսաստանի ... ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 օգոստոսի. Երկրորդ բաժնետիրական վիճակահանի ժամանակ դուրս եկան հետևեալ տոմսերը ըստ վրայ.

№№ սերիի	№№ տոմս.	Տարած գումար	№№ սերիի	№№ տոմս.	Տարած գումար
73	6954	100000	27	7841	10000
48	11203	50000	9	1680	10000
90	10989	25000	100	9010	10000
81	2639	10000	66	11258	10000
27	11799	10000	27	7821	10000
92	5732	10000	10	7340	10000
76	2967	10000			

5000-ական ռուբլի

1	4593	83	11171	74	3937
88	4023	8	7822	26	3415
76	63	38	9479	91	6877
99	11935	94	11285	13	11718
49	9523	62	1769	79	222

1000-ական ռուբլի

97	1348	73	6344	78	7085
94	8620	12	2619	34	6366
61	7560	38	423	53	4704
95	2667	65	10953	73	4754
64	11718	59	4488	82	3373
24	1602	71	1448	77	9052
95	4747	28	9969	27	5721
20	11229	47	1557	91	10778
45	11907	21	8770	50	4987
21	4699	49	8850	35	8793
88	2285	78	11126	21	6504
6	9106	89	10621	99	5537
41	10692	57	5081	66	1828
32	1486	36	4810	17	5274
63	9746	24	1406	58	1371
62	3438	39	8561	61	1029
51	8611	85	6392	27	6390
67	7802	87	210	18	9314
14	8419	51	7963	32	5548
5	8109	32	4269	84	7359
95	11726	62	11853	29	10710
39	10071	33	11822	52	7069
28	5682	36	3838	2	7771
65	11867	89	11294	18	7224
54	6194	83	4737	82	11236
42	6302	64	5971	10	5026
54	1292	4	77	42	9710
63	371	27	10029	74	9465
68	441	82	4304	68	11261
93	11115	5	1704	29	2376
70	5665	81	381	53	1082
100	963	29	4363	28	1961
95	8429	56	5530		
64	9676	44	2981		

500-ական ռուբլի

1	3924	40	7971	70	7693
2	115	40	11864	70	9154
2	3755	41	4944	71	6553
2	6381	42	461	74	5462
3	9887	42	3569	74	6942
5	8223	42	5621	74	11397
6	5959	43	2727	75	3862
6	6225	44	8799	75	10097
6	7823	44	9805	76	4583
6	9517	44	9835	76	5240
6	9667	45	2087	77	10749
8	8498	45	4022	78	10338
8	10019	45	7590	78	10638
9	2540	46	2840	79	4710
10	5723	46	6210	80	8722
10	8352	46	9905	81	1686
10	8626	47	6601	81	5048
11	91	47	7728	81	5119
11	2899	47	11472	82	4448
12	1920	48	6029	82	9553
12	5346	49	1452	82	9796
13	1694	49	8481	82	10005
13	2553	49	10689	83	1738
13	5295	50	446	83	4982
15	7281	50	8479	84	5026
17	1100	50	8792	84	8644
17	3307	52	3020	85	4920
17	5679	52	7360	85	7766
17	6197	52	8697	86	2292
17	10926	52	10143	86	8738
18	3524	53	6851	86	8829
18	5340	53	10944	87	3398
18	9312	54	4894	87	4678
18	9441	56	2775	87	6964
18	10049	56	11822	87	9310
20	1051	58	1185	87	10531
20	6346	58	6685	88	781
21	6652	58	6979	88	935
22	3981	58	10985	88	5246
22	4413	59	4163	88	9450
24	2436	59	10203	89	11634
25	2565	60	744	90	5590
25	7131	60	1938	91	39
25	10258	60	7380	91	4754
26	4074	60	9191	91	6737
27	7116	60	9587	91	8646
27	9365	61	9050	91	9878
28	652	63	3597	91	10193
28	5691	63	6246	93	5851
28	8934	63	7064	94	4672
31	10592	63	8511	95	2679
32	1944	63	8982	95	9936
32	11480	63	9471	95	11665
33	1429	64	232	96	3865
34	5640	64	519	96	10235
34	8422	64	3534	97	3651
35	6057	64	5959	97	5200
36	10279	64	11160	97	6769
37	8867	65	889	97	10816
37	11446	65	7273	98	4579
38	1924	65	8979	98	4673
38	2130	66	11188	99	881
39	4602	67	9534	99	1065
39	5511	69	1905	99	1531
39	11943	69	2120	99	3320
40	659	69	4626	100	4073
40	2856	70	5832		

250 ռուբլիանոցներ

1	7619	5	10280	8	7772
1	7668	5	10760	8	8914
1	8881	6	3252	8	11992
1	10530	6	5524	9	1236
1	1083	6	5929	9	2714
1	10894	6	7040	9	4593
2	2017	6	10799	9	5718
2	8208	6	11539	9	6168
2	11135	7	64	9	6657
3	791	7	3123	9	7008
3	2240	7	3642	9	9554
3	2714	7	3782	10	826
3	3207	7	8544	10	3193
3	8176	7	8644	10	3318
3	11465	7	9524	10	4022
3	11799	7	10794	10	4499
4	2107	7	11012	10	5660
4	2500	7	11168	10	10722
4	2565	8	30	11	1212
4	6221	8	1099	11	1301
4	6873	8	2100	11	1559
4	11849	8	3219	11	1672
5	1806	8	4333	11	2131
5	4066	8	5030	11	3020
11	3390	34	8122	57	10087
11	5186	34	10089	57	11381
11	7050	34	10369	57	11728
11	7608	35	1212	57	11816
12	2063	35	1378	58	3368
12	2519	35	1754	58	6606
12	2983	35	9277	58	8306
12	3423	35	9442	59	1519
12	11750	36	572	59	1548
13	1698	36	974	59	2038
13	2618	36	3968	59	4758
13	2769	36	6718	59	4863
13	7999	36	10096	59	5962
13	10592	37	4052	59	6241
14	406	37	4840	60	445
14	3916	37	7146	60	743
14	5774	37	10097	60	1199
14	6211	37	10940	60	1692
14	6859	38	350	60	2251
14	9135	38	1678	60	2840
15	1136	38	3713	60	10598
15	1433	38	3960	61	1354
15	4826	38	9060	61	3767
15	6127	38	9070	61	4419
15	7304	38	10161	62	350
15	7333	39	1448	62	1862
15	7395	39	1528	62	3868
15	8280	39	2119	62	7927
16	962	39	5368	63	4518
16	1470	39	6137	63	8433
16	2197	39	8281	64	75
16	3694	40	4152	64	965
16	7473	40	6688	64	1758
16	10936	40	6978	64	4314
16	10997	40	8998	64	4537
16	11218	40	9038	64	4708
16	11748	40	10966	64	7201
17	4686	40	11554	64	11343
17	5238	41	1425	65	226
17	7786	41	2356	65	1250
17	8542	41	2967	65	1356
17	8611	41	3978	65	9233
17	11799	41	4639	65	11808
18	186	41	6872	66	805
18	754	41	11459	66	1787
18	1013	42	1880	66	3704
18	2250	42	2440	66	6773
18	2773	42	5767	66	7178
18	3010	42	10723	66	7329
18	3514	42	11815	66	9236
18	9710	43	1388	66	10186
18	10238	43	2811	67	690
18	11450	43	4458	67	3968
19	4235	43	8307	67	4909
20	215	43	10131	67	5277
20	2024	43	11830	67	5417
20	4615	44	996	67	7098
20	5334	44	2886	67	8540
20	5630	44	3578	67	8563
20	5767	44	4702	67	8989
20	10199	44	6224	67	10015

(Կը շարունակվի)

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Օգոստոսի 7-ին

Լօնդոնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	98 ր.	20 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ — . .	48 ր.	15 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	38 »	95 »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	85 »
Մաքսայի կուպօններ — . .	156 »	— »
Արծաթ — — — . .	1 »	10 »
Բօրսային դիսկօնտեր — . .	4 »	5½ »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի . .	103 »	50 »
— — — — 2-րդ — . .	103 »	12 »
— — — — 3-րդ —	— »	— »
— — — — 4-րդ —	— »	— »
— — — — 5-րդ —	— »	— «
— — — — 6-րդ —	102 »	75 »
6% ոսկեայ ռէնտա	159 »	— »
4% ոսկեայ փոխառութիւն. . . .	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	102 »	75 »
— — — 3-րդ —	104 »	75 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	235 »	25 »
— — երկրորդ —	223 »	— »
Պետական երկաթուղային ռէնտա.	104 »	— »
5½ ռէնտա	— »	— »
4% ներքին փոխառութեան . . .	95 »	12 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	102 »	— »
Ազն. կալ. բանկի խաղարկութեան		
Գրաւ. թղթ. — — .	197 »	75 »
5½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	105 »	— »
4½% գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մոսալ. .	152 »	50 »
— — — թղթադ. .	102 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները. .	101 »	62 »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101 »	25 »
Օդէսայի — — .	102 »	— »
Թիֆլիսի — — .	98 »	50 »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	102 »	25 »
— — Քութայիսի — .	102 »	25 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը խաղաղ է։

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, ԱՒԱՐՏԵԼՈՎ ՏԵԽՆՕԼՕԳԻԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ, ցանկանում է ունենալ Հայոց թեմական դպրոցներից որ և է մէկում, կամ ճեմարանում դասեր, գլխաւորապէս մաթէմատիկայից։ Ցանկալի է, որ դասերի թիւը շաբաթական 18-ից աւելի չը լինի։ Պայմանների մասին դիմել այս հասցէով, Шуша, Аракелу Бабаханянцу.
№ 88 3—5

Միայն ֆաբրիկային այդ մարկա կրելով, վաւեր է համարվում.

ՄԻ՛ ՀԱԶԻՐ

Մեղրից և խոտերից պատրաստված մալց-էկստրակտ և կօնֆէտներ

Լ. Գ. ՊԵՏՇ ԵՒ ԸՆԿ. ԲՐԷՍԼԱՈՒԻ ՄԷՋ։

Քիմիական վերլուծութեամբ և բժշկական փորձերով ապացուցված է, որ այդ պրէպարատները չեն պարունակում առողջութեան համար որ և է վնասակար բաղադրութիւններ, և այդ պատճառով նրանց ներմուծումը Ռուսաստան և նրանց այդտեղ ծախելը թոյլատրված է։

ԳԻՆԸ. շիշը 1 ր. 25 կ. և 2 ր. 40 կ. կօնֆէտները 30—50 կոպ.։

Գլխաւոր պահեստ Ռուսաստանում Վ. ԱՈՒՐԻԽԻ մօտ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, Կօլօկօլնայա 18/19

Վաճառվում է Ռուսաստանի բոլոր դեղագործարաններում և դեղատներում։

(91—№ 127) 12—16 (ամսի 11 և 25)

Խնդրում եմ Անդրկասպեան երկրում ապրող այն հայերին, որոնց յայտնի է իմ եղբոր՝ կարապետ Անտօնեան Տէր-Աբրահամեանցի տեղը, բարեհաճեն յայտնել „Մշակի" խմբագրութեանը։ Նա գտնվում էր Մերվ, Զարջու և Կէրկի։ Արհեստով պօրտնօյ էր։
№ 82 Մկրտիչ Տէր-Աբրահամեանց 5—5

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ա. Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ դեղերի, մորթի գեղեցկացող և հոտաւէտ, նոյնպէս և ատամնաբուժական նիւթերի և ռետինէ գործերների, բազմած է կոնֆետաց, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ, բժշկական նուաստարանի առաջին մասը. Հեռախօսական ... (№ 67) 13—100 (և. շ.)

Ցենզ ունեցող ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ կամենում է պաշտօն ունենալ Հայոց ծխական ուսումնարաններում. Պայմանները գրել КИЗЛЯРЪ, Гавріилу Сименянцу (передать учителю).
№ 87 4—4

ՄԻԱՅՆ ԽՈՐԲՈՒԽԻ ԴԵՄ

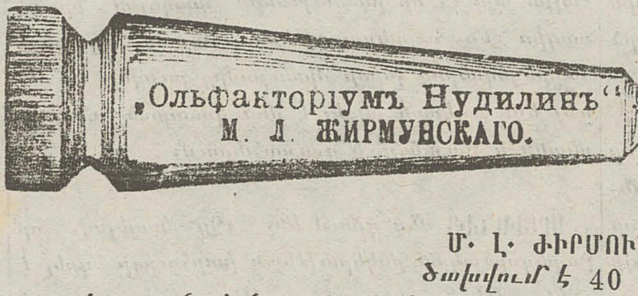

բժշկական գիտութեանց կանոնաւոր պատրաստուած

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

Ծախւում է 40 կոպէկով

Դեղագործական ամբողջ դեղատներում և դեղագործական ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում.
№ 12 39—40

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 10 Августа 1892 г. Типографія Канцел. Главнонач. Граждански. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.